

З'їзди студентів-археологів польських університетів у 1930-х рр.: львівський вимір

Н. М. Булик

Розглянуто з'їзди студентів праісторії польських університетів, що відбулися у 1930-х рр. та участь у них львівських дослідників. Ініціатором проведення виступило Польське доісторичне товариство, яке діяло в Познані з 1929 р. Всього відбулося шість з'їздів. Активну участь у заходах брали львівські дослідники, зокрема, М. Смішко, І. Сівек, Г. Цегак, Я. Фальковський, Ю. Вогель та ін. У доповідях та дискусіях львівські студенти апробували свої теми наукових досліджень, які в скорому часі були опубліковані окремими працями.

Важливе місце серед студентських з'їздів зайняв четвертий, що проходить у травні 1933 р. у Львові. Він вирізнявся доброю організацією, суттєвою його особливістю була виїзна програма на археологічні пам'ятки Тернопільщини.

Студентські з'їзди ставили на порядок денний актуальні наукові питання, сприяли вирішенню організаційних проблем, які виникали в студентському археологічному середовищі, та допомагали налагодити контакти.

Ключові слова: з'їзди студентів праісторії, Інститут праісторії Львівського університету, резолюція, Львівське доісторичне товариство.

У міжвоєнний період поряд з політичними змінами спостерігалися певні зміни у розвитку археології. Східна Галичина опинилася у складі Другої Речі Посполитої, у 1920 р. для неї офіційно запропонували назву “Східна Малополюща”¹. На археологічні пам'ятки поширювалося пам'яткоохоронне законодавство Другої Речі Посполитої, чимало питань контролювалося з Варшави [див.: Булик, 2016, с. 394–413; 2017, с. 258–284]. Львів разом з Познанню, Краковом та Варшавою був одним з провідних археологічних осеред-

¹ Східна Малополюща (пол. Małopolska Wschodnia) – у міжвоєнний період історії Польщі найменування території Львівського, Тернопільського і Станіславського воєводств з переважуючого на ній більшістю українського населення.

ків. Більше того, Львів міг похвалитися потужною археологічною школою, вихідці з якої згодом роз'їхалися по університетах Польщі і стали засновниками сучасної польської археології.

Чимало наукових заходів відбувалося з залученням усіх наукових осередків. Насамперед це стосується діяльності Польського доісторичного товариства, яке виникло у 1929 р. в Познані і поступово відкрило свої філії у Кракові, Варшаві і Львові. Саме це товариство стало ініціатором проведення з'їздів студентів праісторії польських університетів. Ініціатива йшла від студентів з Познані, а підтримали її львів'яни. Важливо, що ідею студентів підхопили професори і брали активну участь в організації з'їздів та наукових дискусіях. Всього вдалося відстежити шість таких наукових форумів. Необхідно зазначити, що вся інформація про з'їзди обмежується опублікованими звітами та короткими згадками в особових справах учасників [Delekta, 1931, s. 41–45; Kaminiecka, 1933, s. 41–45; Wardzala, 1934, s. 98–101; Hansen-Kucharska, 1935, s. 47–50; Okińska, 1937, s. 160–162]. На жаль, ні запрошень, ні протоколів з самих заходів виявити не вдалося. Проходили вони здебільшого в останній тиждень травня. Щодо участі львівських студентів у цих заходах, то відомо, що лише на трьох з шести були представники Львівського університету.

Приступаючи до характеристики з'їздів, зауважимо, що з невідомих причин вони досі не стали об'єктом дослідження істориків археології. Більше того, дуже важко відстежити документи, які б пролили світло на чимало питань. Однак ці скупі відомості, що збереглися, дають змогу хоча б в загальних рисах окреслити організаційні засади з'їздів, їхній кількісний і персональний склад, наукову проблематику, проблеми, які викладали в резолюціях і намагалися втілити в життя до наступного разу, зрештою, наукову комунікацію між молодим поколінням археологів.

Мета статті – прослідкувати як представники львівського археологічного осередку брали участь у загальнопольських наукових форумах, що нового внесла ця участь у розвиток львівської археології, детальніше розглянути З'їзд 1933 р., який відбувся у Львові.

Історія з'їздів студентів праісторії розпочалася в Кракові. Перший з них відбувся 29 червня – 1 липня 1930 р. і він співпав у часі з урочистостями, присвяченими ювілею Володимира Деметрикевича². Засідання відбувалися у Коллегіум Новум Ягеллонського універ-

² Володимир Деметрикевич (1859–1937) – відомий польський археолог, уродженець

ситету. Львівських студентів на з'їзді представляли Гелена Цегак, Ян Фальковський і Маркіян Смішко, а також з'їзд відвідав професор Леон Козловський [Fitzke, 1930, s. 82]. Учасники урочистих заходів зробили групове фото, однак М. Смішко на ньому відсутній (рис. 1). Звіт про засідання склав Ян Фітцке. Цей молодий дослідник на той час був студентом Ягеллонського університету, в 1930 р. став членом Польського доісторичного товариства і був учасником з'їздів [Кононець, 2010, с. 312].

Від часу проведення першого з'їзду активним представником Львова був Маркіян Смішко (рис. 2). На той час молодий та талановитий дослідник мав уже певні напрацювання у археології, в тому числі і власні археологічні дослідження. Варто відзначити, що саме М. Смішко вів перше засідання з'їзду. На ньому виголошено дві доповіді львівських студентів. Гелена Цегак представила дослідження під назвою “Пластика культури мальованої кераміки в Польщі”. Це був докторат молодій дослідниці, написаний під керівництвом Л. Козловського. У цьому ж році робота побачила світ у фаховому часописі “Światowit” [Cehak, 1930–1931, s. 164–252]. Дослідники відзначають, що молода авторка вдало поєднала у цій роботі методи класичної та праісторичної археології, завдяки чому вона становить вартісне дослідження з неолітичної пластики [Gediga, 1980, s. 455].

Другу доповідь, про початки землеробства і перші знаряддя в Європі, виголосив відомий згодом етнограф Ян Фальковський [див.: Engelking, Linkiewicz, 2010, s. 61–72]³. На цей час він закінчував навчання на гуманітарному факультеті Львівського університету [ДАЛО, ф. 26, оп. 5, спр. 1939, арк. 95, 96, 139]. Вчителями, які вплинули на його науковий світогляд, були професори Адам Фішер, Ян Чекановський та Леон Козловський [Тарнавський, 2013, 413].

Я. Фальковський поєднав матеріали з археологічних досліджень з етнографічними даними. Принагідно зазначимо, що у міжвоєнний період такий підхід дуже заохочувався серед студентів кафедр на-

---

Золочева на Львівщині, д-р права. Більша частина його наукового життя пов'язана з Краковом, а саме Ягеллонським університетом та Археологічним музеєм. Проводив археологічні дослідження у Східній Галичині, зокрема, досліджував печери Поділля, в т.ч. і печеру Вертеба; долучився до розробки пам'яткоохоронного законодавства [детальніше див.: Возни, 2013, с. 19–41].

³ У Львівському університеті у міжвоєнний період існувала спеціалізація “Антропологія, етнологія та праісторія”, саме тому у подібних заходах брали участь не лише студенти кафедри доісторичної археології.

родознавчого спрямування Львівського університету, а саме, етнологічного, антропологічного та археологічного. Цьому сприяла й діяльність створеного 1928 р. Студентського гуртка антропологічних наук Університету Яна Казимира у Львові, до якого належали студенти антропологи, археологи та етнологи [Gajek, 1928, s. 191–192]. Проблематика найдавніших землеробських знарядь стала об'єктом докторату Я. Фальковського, захищеного у грудні 1930 р., а роком пізніше опублікованого у Львові під назвою “Сільськогосподарські знаряддя орного типу. Палеоетнологічне дослідження” [Falkowski, 1931].

На другому засіданні виступив М. Смішко з доповіддю “Культура т.зв. вандалська⁴ в Східній Малополющі”. У доповіді він використав нові матеріали з власних досліджень, проведених у с. Гринів неподалік Львова [Смішко, 1998, с. 50]. Через два роки ця тема була розкрита в узагальнюючій роботі М. Смішка “*Kultury wczesnego okresu epoki cesarstwa rzymskiego w Malopolsce Wschodniej*” [Śmiszko, 1932, s. 3–26].

У дискусіях на обох засіданнях брали участь професори Юзеф Костжевський з Познанського університету та Леон Козловський з Львівського.

Другий з'їзд відбувся в Познані 23–26 травня 1931 р. У ньому львівські студенти участі не брали [Deleka, 1931, s. 41–45].

Третій з'їзд студентів-праісториків відбувся 25–27 травня 1932 р. у Варшаві. Представників Львова також не було. Натомість Львів вислав запрошення для проведення наступного, четвертого, з'їзду у Львові. На перешкоді цьому стояла відсутність у Львові філії Польського доісторичного товариства. Головною передумовою з'їзду було заснування такого Доісторичного товариства у Львові до того часу. На М. Смішка та Я. Фальковського покладено завдання повідомити до 1 лютого 1933 р., чи у Львові засновано Коло праісториків і чи може відбутися з'їзд. На випадок невиконання умови четвертий з'їзд мів відбутися у Вільно (Вільнюсі), але також за умови виникнення там філії Польського доісторичного товариства. В іншому випадку місцем проведення з'їзду мав бути Краків [Kamieniecka, 1933, s. 41–45].

Наприкінці 1931 р. археологи приступили до створення Львівського доісторичного товариства. Головну роль у цих організаційних

---

⁴ Тут йшлося про пам'ятки пшеворської культури, які “вандалською культурою” вважав Кароль Гадачек. Ця назва поширена в польській літературі до Другої світової війни, у міжвоєнний період вживалася паралельно з назвою пшеворської культури.

справах відігравав Тадеуш Сулімірський (рис. 3). Восени 1932 р. відбулися загальні збори археологів, на яких засновано Львівське доісторичне товариство як самостійний відділ Польського праісторичного товариства в Познані. Одним із завдань товариства було відігравати об'єднавчу роль між археологами і аматорами археології. Щомісяця, за винятком сезону розкопок, відбувалися засідання товариства, на яких обговорювали результати розкопок і важливі знахідки на наших теренах, а також обов'язковим було обговорення наукових праць, що готуються до друку. Головою товариства був Л. Козловський, секретарем Т. Сулімірський, а скарбником М. Смішко. Членом правління був український археолог Ярослав Пастернак, а до контролюючої комісії увійшли О. Чоловський та Ю. Полянський [Sulimirski, 1935, s. 27–28].

Отже, головну умову, яка могла служити перешкодою для проведення з'їзду у Львові, було виконано. Розпочалася підготовка до заходу. Головними організаторами виступила секція праісторії Студентського гуртка антропологічних наук Університету Яна Казимира у Львові⁵.

Четвертий з'їзд студентів праісторії польських університетів проходив 25–29 травня 1933 р. під загальною темою “Праісторія і її співвідношення до інших наук”. На з'їзд прибули учасники з Познані, Кракова, Вільна, а також троє львівських професорів – Ян Чекановський, Адам Фішер та Тадеуш Сулімірський. Всього виголошено 26 доповідей.

Відкриття з'їзду відбулося 25 травня 1933 р. У вітальному слові почесний голова з'їзду Ян Чекановський акцентував увагу на різниці між антропологією і праісторією та спільній користі від співпраці для обох цих наук [Wardzala, 1934, s. 99]. Від Інституту праісторії Львівського університету з вітальним словом виступив Т. Сулімірський. Далі зачитали і прийняли програму заходу, після чого учасники приступили до виголошення доповідей і їхнього обговорення.

Наступного дня доповіді виголосили Саломон Чортковер (“Черепи з Криму і Миколаївщини в світлі праісторії”) та Юзефіна Вогель (“Стилізація антропоморфних мотивів в праісторичному і сучасному мистецтві”) [Wardzala, 1934, s. 100]. У дискусіях виступали Я. Чекановський, Т. Сулімірський, М. Смішко.

⁵ Студентський гурток антропологічних наук Університету Яна Казимира у Львові засновано у лютому 1928 р. Він об'єднував студентів археології, антропології та праісторії. З числа археологів до складу гуртка входив М. Смішко. Засідання переважно відбувалися в аудиторії Інституту праісторії (вул. Маршалковська, 1) [Oleksin, 1927, s. 130–132].

У звіті про з'їзд згадується, що в перерві першого дня роботи зроблено загальне фото учасників. Це фото збереглося у родинному архіві Маркіяна Смішка⁶. З числа учасників, яких вдалося розпізнати, на фото є Ян Чекановський, Тадеуш Сулімірський, Адам Фішер, Володимир Голубович, Рудольф Ямка, Тадеуш Рейман, Ян Фітцке (рис. 4). Світлину зроблено у залі де відбувалися засідання ректорату⁷.

Окрім насичених наукових засідань, учасникам організували культурну програму. Важливими її пунктами були львівські музеї з багатими археологічними колекціями. У перший день з'їзду о 16 годині Т. Сулімірський провів учасників до палацу Дідушицьких на вул. Курковій (зараз Лисенка) з метою подивитися на Золотий Михалківський скарб. Це доволі цікавий момент з огляду на те, що на початку 1930-х років Музей Дідушицьких перебував у стані кризи і навколо його колекцій точилися різні непорозуміння аж до судових справ. І власне Михалківські скарби, місце їхнього зберігання і стан викликали чи не найбільше занепокоєння. Згадка у звіті про їхній огляд учасниками наукового форуму у травні 1933 р. дає підстави стверджувати, що в цей час вони не тільки перебували ще у Львові, а й надійно зберігалися нащадками Володимира Дідушицького. Однак в цей час уже велися переговори про їхню передачу. Зберігся документ з назвою "Виникнення, сучасний стан та значення Музею Дідушицьких у Львові", що адресований Львівському воєводству з датою на штампелі 2 травня 1933 р. [ЛІННБ ім. В. Стефаніка, ф. 26, спр. 42, ч. 1, арк. 32]. В ньому ординат Володимир Дідушицький детально описував ситуацію в музеї від 1925 р. і пропонував передати державі Михалківські скарби, а взамін отримати фінансову підтримку для Музею. *"На випадок не прийняття урядом пропозиції віддати державі Михалківський скарб, Ординація не отримає жодних можливостей порятунку музею ... В цьому випадку його майбутнє може бути вирішено виключно на підставі закону..., у якому описано, що у випадку, якщо пам'ятці загрожує нищення чи пошкодження, його може бути вилучено на користь держави... за пам'ятки можуть бути визнані колекції предметів, які зберігаються у музеях,"* – йшлося в документі [ЛІННБ ім. В. Стефаніка, ф. 26, спр. 42, ч. 1, арк. 37]. З подальшої долі "львівської" частини скарбу відомо, що в 1940 р. її вивезли до Москви [Пастернак, 1961, с. 440–441].

⁶ Висловлюю вдячність пану Оресту Смішку за люб'язно надану світлину.

⁷ Колишній зал засідань Галицького сейму.

Повертаючись до теми з'їзду відзначимо, що першого дня відбулася ще екскурсія до Музею Дідушицьких, де учасники мали змогу оглянути експозицію археологічного відділу. 26 травня молоді дослідники оглянули Музеї Любомирських та Наукового товариства ім. Шевченка.

Львівський з'їзд вигідно відрізнявся від попередніх тим, що учасники мали змогу відвідати археологічні пам'ятки. Під керівництвом Тадеуша Сулімірського 18 учасників конференції ввечері 26 травня виїхали до Заліщик на Тернопільщину. Варто відзначити, що ці терени були багаті на різночасові археологічні пам'ятки і впродовж 1920–30-х років тут провели низку польових робіт Юрій Полянський, Богдан Януш, Тадеуш Сулімірський.

27 травня студенти відвідали пам'ятку трипільської культури Більче-Золоте та печеру Вертеба, які, поза всяким сумнівом, були цікавими для усіх присутніх хоча б з огляду на їхню історію досліджень (розкопки А. Кіркора, Г. Оссовського, В. Деметрикевича). Більшість знахідок з пам'ятки знаходилась у Краківському археологічному музеї. Далі оглянули місця археологічних досліджень в Голіградах і Новосілці Костюковій⁸. Тут, досліджуючи пам'ятки доби пізньої бронзи, Т. Сулімірський у 1931 р. провів археологічну розвідку з метою попереднього вивчення поселень білогородської культури верхнього Подністров'я [Sulimirski, 1935, s. 23; Білас, 2005, с. 84].

28 травня учасники ознайомились з археологічними пам'ятками в Жежаві і Городниці, де у 1931 р. Т. Сулімірський розкопав два кургани давньоруського могильника. Головною метою на цих пам'ятках було відвідати одне з найбільших оборонних городищ доби бронзи [Wardzala, 1934, s. 101]. На цьому IV З'їзд студентів праісторії польських університетів завершив свою роботу.

Наступний, V З'їзд студентів праісторії проходив у Вільно 20–23 травня 1934 р. Зі Львова прибули Ірена Сібек і Юзефіна Вогель⁹. Доповідь Ю. Вогель про “Типологію сокир з епохи каменю” викли-

⁸ Це відома палеолітична пам'ятка, яку з 1925 р. досліджував Ю. Полянський. Перше повідомлення про відкриття з'явилося сторінках газети “Діло” 4 вересня 1925 р. під заголовком “Важне археологічне відкриття” [детальніше див.: Томенюк, 2013, с. 336–357].

⁹ Ю. Вогель проводила самостійні дослідження в червні 1933 р. в пов. Скалат на Тернопільщині. Вона отримала дозвіл на роботи у якому зазначалося, що їх має контролювати Т. Сулімірський.

кала тривале обговорення, насамперед щодо термінології [Hansen-Kucharska, 1935, s. 48]. Варто зазначити, що проблематика сокирок лягла і в основу її магістерської праці, захищеної в тому ж році на тему “Сокири культури шнурової кераміки Східної Малополющі” [Kozłowski, 2015, s. 222].

Учасники V З'їзду висловили пропозицію представникам Львова створити окремих Гурток праісториків у Львові незалежно від антропологічного та етнологічного. Ю. Вогель винесла на обговорення пропозицію, щоб на наступні з'їзди представники кожного осередку готували невеличку доповідь про нові розкопки на території, яку представляли. Це була дуже влучна пропозиція, оскільки з часу розкопок до публікації матеріалів проходило, як правило, чимало часу, а в такий спосіб наукова спільнота мала б змогу хоча б в загальних рисах орієнтуватись у археологічних новинах.

VI З'їзд студентів праісторії, незважаючи на те, що був запланований на 1935 р. у Кракові, відбувся в містечку Сутійськ Люблінського воєводства 27–29 червня 1937 р. Учасники з'їзду розіслали листи-подяки професорам університетів, в тому числі Л. Козловському та Т. Сулімірському [Окіńska, 1937, s. 162]. Організацією він суттєво відрізнявся від попередніх: на ньому не було представників Львова, не приймали резолюцію з'їзду і не визначили місце проведення наступного.

Варто відзначити, що практично кожен студентський з'їзд закінчувався резолюцією, а наступного року її результати обговорювалися на черговій зустрічі. Так, наприклад, на IV З'їзді у Львові обговорено резолюцію III З'їзду, а точніше цю її частину, що стосувалася клопотання до Міністерства віровизнань і народної освіти впровадити у програми для вчителів на літніх курсах лекцій з праісторії, а дирекції польського радіо висловлено прохання виділити ефірний час хоча б на одну розповідь в місяць на тему праісторії.

Під час проведення V З'їзду у Вільно молоді дослідники вирішили скористатися тим, що посаду прем'єра на той момент обіймав професор Львівського університету Леон Козловський, тому в резолюції з'їзду звернулися до нього з проханням допомогти в справі “*відродження доісторичних консерваторств на території усіх воєводств для добра науки*” [Hansen-Kucharska, 1935, s. 49].

Підводячи підсумки проведення з'їздів студентів-праісториків польських університетів, відзначимо, що вони мали важливе зна-

чення для розвитку археології, адже виступали комунікаційними майданчиками для обміну досвідом між молодими дослідниками, допомагали їм у вирішенні проблем термінології, датування, репрезентували у науковому середовищі нові археологічні відкриття. Майбутні фахівці вчилися визначати найважливіші проблеми, що мали місце в тогочасній археології, укладали головні тези у резолюції і слідкували за їхнім виконанням. Відрадно, що усі імена, які ми зустрічаємо у звітах серед учасників, згодом стали відомими в археологічній, етнологічній і антропологічній науках.

1. Білас Н. Археологічна наука у Львівському університеті (XIX–30-ті роки ХХ ст.) / Н. Білас // АДЛУ. – Львів, 2005. – Вип. 8. – С. 46–114.
2. Булик Н. Археологічний вимір пам'яткоохоронних практик у Галичині (1918–1928) / Н. Булик // МДАПВ. – Львів, 2016. – Вип. 20. – С. 394–413.
3. Булик Н. Археологія і влада: діяльність археологів Наукового товариства імені Шевченка в контексті пам'яткоохоронної реформи 1928 року / Н. Булик // МДАПВ. – 2017. – Вип. 21. – С. 258–284.
4. Восьни М. Археологічні дослідження Володимира Деметрикевича (1859–1937) на території Східної Галичини / М. Восьни // Наукові студії. – Львів–Винники, 2013. – С. 19–41.
5. ДАЛО. Ф. 26 (Львівський університет). – Оп. 5. – Спр. 1939 (Ян Фальковський, особова справа). – 239 арк.
6. Кононець П. Ян Фітцке – дослідник минулого Волинської землі / П. Кононець // Острозький краєзнавчий збірник. – Остріг, 2010. – Вип. 4. – С. 312–317.
7. ЛННБ ім. В. Стефаника (Відділ рукописів). – Ф. 26 (Управління консервації Львівського воєводства). – Спр. 42. – Ч. 1. – 133 арк.
8. Пастернак Я. Археологія України / Я. Пастернак. – Торонто, 1961. – 789 с.
9. Смішко О. Тридцять років у науковій діяльності Маркіяна Смішка / О. Смішко // МДАПВ. Постаті української археології. – Львів, 1998. – Вип. 7. – С. 50–52.

10. *Тарнавський Р.* Ян Фальковський: життєвий шлях та науково-педагогічна діяльність / Р. Тарнавський // Вісник Львів. ун-ту. Сер. істор. – Львів, 2013. – Вип. 48. – С. 410–431.
11. *Томенюк О.* Наукові контакти професора Юрія Полянського (за матеріалами епістолярної спадщини) / О. Томенюк // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. геогр. – Львів, 2013. – Вип. 41. – С. 336–357.
12. *Cehak H.* Plastyka eneolitycznej kultury ceramiki malowanej w Polsce / H. Cehak // Światowit. – Warszawa, 1930–1931. – Т. 14. – С. 164–252.
13. *Delekta J.* Drugi Zjazd Uczniow prehistorji na Wyższych Uczelniach w Poznaniu od 23–26 maja 1931 r. / J. Delekta // Z Otchłani Wieków. – Poznań, 1931. – R. 4. – Z. 3. – S. 41–45.
14. *Engelking A., Linkiewicz O.* Jan Falkowski (1901-ok.1940) / A. Engelking, O. Linkiewicz // Etnografowie i ludoznawcy polscy: sylwetki, szkice biograficzne. – Wrocław-Kraków, 2010. – Т. III. – С. 61–72.
15. *Falkowski J.* Działalność Zakładu Etnologicznego Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie (1924–1934) / J. Falkowski // Lud. Organ Polskiego towarzystwa etnologicznego, wydawany przez Polskie towarzystwo ludoznawcze we Lwowie. – 1933. Serja II. – Т. XII (XXXII). – Z. I–IV. – S. 184.
16. *Falkowski J.* Narzędzia rolnicze typu rylcowego. Studium paleo-etnologiczne / J. Falkowski. Lwów, 1931. – 132 s.
17. *Fitzke J.* Pierwszy Zjazd Uczniow prehistorji na Wyższych Uczelniach / J. Fitzke // Z Otchłani Wieków. – Poznań, 1930. – R. 5. – Z. 6. – S. 81–86.
18. *Gajek J.* Sprawozdanie z czynności “Koła Nauk Antropologicznych” studentów U. J. K. za r. 1928/9 / J. Gajek // Lud. Organ Polskiego towarzystwa etnologicznego, wydawany przez Polskie towarzystwo ludoznawcze we Lwowie. – 1928. – Serja II. – Т. VII (XXVII). – Z. I–IV. – S. 191–192.
19. *Gediga B.* Prof. dr Helena Cehak-Holubowiczowa / B. Gediga // Archeologia Polski. – Warszawa, 1980. – Т. 25. – Z. 2. – S. 455–457.
20. *Hansen-Kucharska I.* Sprawozdanie z V-go Zjazdu Delegaów Kól Prehistoryków Studentów Uniwersytetów Pzeczypospolitej Polskiej, który się odbył w Wilnie w dniach od 20 do 23 maj 1934 r. / I. Hansen-Kucharska // Z Otchłani Wieków. – Poznań, 1935. – R. 10. – Z. 3. – S. 47–50.
21. *Kaminiecka W.* Sprawozdanie z III ogólnopol. zjazdu stud. preh. Szk. Wyższych w Warszawie od 25–27 maja 1932 / W. Kaminiecka // Z Otchłani Wieków. – Poznań, 1933. – R. VIII. – Z. 3. – S. 41–45.
22. *Kozłowski S. K.* Kwiat królestwa. Archeologów polskich pokolenie trzecie / Stefan Karol Kozłowski. – Warszawa-Łódź, 2015. – 303 s.

23. *Okińska Z.* Sprawozdanie z VI-go Zjazdu Młodych Prehistoryków Stud. Uniwersyt. Polskich odbytego w Sąsiadce (pow. zamojski) w dn. od 27 do 29 czerwca 1937 r. / *Z. Okińska* // *Z Otchłani Wieków.* – Poznań, 1937. – R. XII. – Z. 11–12. – S. 160–162.
24. *Oleksin E.* Kolo Nauk Antropologicznych Studentów U. J. K we Lwowie / *E. Oleksin* // *Lud.* – Lwów, 1927. – T. XXVI. – S. 130–132.
25. *Sulimirski T.* Sprawozdanie z działalności lwowskiego ośrodka prehistorycznego / *T. Sulimirski* // *Z Otchłani Wieków.* – Poznań, 1935. – R. 10. – Z. 2. – S. 20–28.
26. *Śmiszko M.* Kultury wczesnego okresu epoki cesarstwa rzymskiego w Małopolsce Wschodniej / *M. Śmiszko.* – Lwów, 1932. – 192 s.
27. *Wardzala K.* Sprawozdanie z IV zjazdu studentów prehistorii uniwersytetów polskich / *K. Wardzala* // *Otchłani Wieków.* – Poznań, 1934. – R. 9. – Z. 6. – S. 98–101.

Congresses of students-archaeologists of universities of Poland in 1930-th: Lviv dimension. *Congresses of students pre-historians of universities of Poland which took place in 1930-th and participation of researchers from Lviv in them are considered at the article. It's initiator was the Polish prehistoric society, which existed in Poznan since 1929. There were six congresses in all. Researchers from Lviv, in particular, M. Smishko, I. Sivec, G. Cegak, Jan Falkowski, Y. Vogel and others took active part in these events. At the reports and discussions students from Lviv tested themes of their scientific researches, which were published shortly as separate works.*

An important place among student congresses took the fourth one, conducted in May, 1933 in Lviv. It was distinguished by good organization and it's significant feature was the visit to archaeological sites of Ternopil region.

Congresses of student deals with topical scientific issues, contributed to solution of organizational problems, which appeared in environment of students-archeologists and helped to establish contacts.

Key words: *Congresses of students pre-historians, Institute of pre-history of Lviv university, resolution, Lviv pre-historic society.*

Булык Н. М. Съезды студентов-археологов польских университетов в 1930-х гг.: Львовское измерение. *Рассмотрены съезды студентов доистории польских университетов, проведенные в 1930 г. и участие в них львовских исследователей. Инициатором их проведения выступило Польское общество доистории, действовавшее в Познани с 1929 г. Всего было проведено шесть съездов. Активное участие в них принимали львовские исследователи, в частности М. Смишко, И. Сивек, Г. Цегак, Ян Фальковский, Ю. Вогель и др. В докладах и дискуссиях львовские студенты апробировали темы своих исследований, вскоре опубликованных в виде отдельных научных трудов.*

Важное место среди студенческих съездов занял четвертый, проходивший в мае 1933 г. во Львове. Он отличался хорошей организацией, еще одной важной его особенностью был выезд на археологические памятники Тернопольщины.

Студенческие съезды ставили на повестку дня актуальные научные проблемы, помогали в решении организационных вопросов, возникавших в среде студентов-археологов, и способствовали налаживанию контактов.

Ключевые слова: *Съезды студентов доистории, Институт доистории Львовского университета, резолюция, Львовское общество доистории.*

Рис. 1. Учасники I З'їзду студентів праісторії і З'їзду польських праісториків у Кракові 29 червня 1930 р. На фото: 12 – Л. Козловський, 17 – Я. Фальковський, 18 – Т. Сулімирський, 20 – Г. Цегак (за: Fitzke, 1930)

Рис. 2. Маркіян Смішко (1900–1981)

Рис. 3. Тадеуш Сулімірський (1898–1983) (за: Kozłowski, 2015)

Рис. 4. Учасники IV З'їзду студентів праісторії у Львові. На фото: сидить в центрі – Я. Чекановський, праворуч від нього – Т. Сулімірський. У другому ряді крайній ліворуч – Я. Фітцке; у третьому ряді зліва направо – Т. Рейман, А. Фішер, В. Голубович; у четвертому ряді зліва направо – Р. Ямка, М. Смішко. Фото з родинного архіву О. Смішка